

ELEMENTY LITERATURY POLSKIEJ W NAUCZANIU WCZESNOSZKOLNYM

Prowadzenie: Bzowska Lucyna, Godlewska Alina, Zawcka-Uveges Aneta

WIERSZYKI, PLASY I ZABAWY WPROWADZAJĄCE

WSZYSCY W KLASIE ... (na melodię piosenki *W autobusie*¹)

*Wszyscy w klasie mówią:
„Witam cię”, „witam cię”, „witam cię”.
Wszyscy w klasie mówią:
„Witam cię, jest OK!”*

Dzieci stoją w rozсыpcе. Śpiewając pierwszy wers, podchodzą do najbliższej stojącej osoby. Podczas śpiewania drugiego wersu podają rękę. W trzecim wersie uderzają dłońmi w dłonie partnera, a w ostatnim, śpiewając: *witam cię*, „przybijają piątkę” i pokazują gest OK.

*Koła wyobraźni
kręcą się, kręcą się, kręcą się.
Koła wyobraźni
kręcą się, cały czas!*

Melodia niemiecka w aranżacji Witolda Wojtkowiaka. Warsztaty KLANZY *Dla dzieci, z dziećmi, o dzieciach – kreatywne prowadzenie grup dziecięcych* autorstwa Anny Jendryki, Agnieszki Kaczmarczyk, Małgorzaty Wojtkowiak.

ZABAWA POWITALNA na melodię piosenki *Krakowiaczek jeden*

*Wszyscy się witamy,
ręce podajemy,
przybijamy „piątkę”
i w prawo przejdziemy.*

*Wszyscy się witamy,
Rękoma machamy,
przybijamy „piątkę”
i się uśmiechamy.*

Dzieci stoją w dwóch współśrodkowych kołach, zwrócone twarzami do siebie. Śpiewając pierwszy wers, lekko się kłaniają, śpiewając kolejne wersy, wykonują czynności zgodnie z tekstem, by po słowach: *i w prawo przejdziemy* spotkać się z następną osobą. Zabawa powtarza się dopóty, dopóki wszyscy nie wrócą do swoich pierwszych partnerów.

PIOSENKA POWITALNA I POŻEGNALNA (do melodii trojaka) tekst M. Bzowski

*Zegary już biją bim bam bom, bim bam bom,
I wszyscy już w grupie chyba są, chyba są
Przywitać się z wami teraz chcę, teraz chcę.
Zaśpiewam wesołą piosenkę, piosenkę.*

Ref.

*Każdy w miejscu podskakuje 1,2,3, 1,2,3
Przyjaciela poszukuje 1,2,3, 1,2,3
Prawe haki wykonuje 1,2,3, 1,2,3
Teraz pięknie mu dziękuje 1,2,3, 1,2,3*

*Każdy w miejscu podskakuje 1,2,3, 1,2,3
Piękny obrót wykonuje 1,2,3, 1,2,3
Kroczek w prawo, kroczek w lewo 1,2,3, 1,2,3
Czas pożegnać się nam przyszło 1,2,3, 1,2,3*

*Zegary już biją bim bam bom, bim bam bom,
Zajęcia skończone dzisiaj są, dzisiaj są
Pożegnać się z wami teraz chcę, teraz chcę
zaśpiewam ostatnią piosenkę, piosenkę.*

Ref.

*Każdy w miejscu podskakuje 1,2,3, 1,2,3
Przyjaciela poszukuje 1,2,3, 1,2,3
Prawe haki wykonuje 1,2,3, 1,2,3
Teraz pięknie mu dziękuje 1,2,3, 1,2,3*

GŁOWA, RAMIONA

*Dziś zajęcia fajna sprawa
dla nas wszystkich to zabawa.
Ręce w górę, w przód i bok,
Skłon do przodu, w górę skok.*

*Głowa, ramiona, kolana, pięty,
kolana, pięty, kolana, pięty.
Głowa, ramiona, kolana, pięty,
oczy, uszy, usta, nos.*

*Głowa, ramiona, kolana, pięty,
proste plecy, brzuch wciągnięty.
Głowa, ramiona, kolana, nos,
oddajemy książkę głos.*

*Pięta, kolana, ramiona, głowa,
ramiona, głowa, ramiona, głowa.*

*Pięta, kolana, ramiona, oczy
kogo książka dziś zaskoczy?*

*Pięta, kolana, ramiona, głowa,
ramiona, głowa, ramiona, głowa,
Pięta, kolana, ramiona, uszy,
kogo książka dzisiaj wzruszy?*

WIERSZE – PROPOZYCJE DZIAŁAŃ

*Gdy patrzycie na okładkę,
to rozwiążcie tę zagadkę.
Niech pomyśli twoja głowa,
co się w mojej książce chowa!ⁱⁱⁱ*

ILUSTROWANIE WIERSZ (wiersz, kartki, kredki)

Należy przygotować wiersz pocięty na zwrotki. Każda osoba lub grupa dostaje jedną zwrotkę i interpretuje ją rysunkiem. Następnie układamy rysunki zgodnie z kolejnością zwrotek i czytamy wiersz.

ILUSTROWANIE WIERSZA PODCZAS CZYTANIA

CZYTNIE W RÓŻNYCH NASTROJACH

IMPROWIZACJE RUCHOWE, ŻYWE OBRAZY

PRZEDSTAWIENIA TEATRALNE

AKTYWNA PRACA Z TEKSTEM

CO TO JEST LEGENDA

Trzy osoby wychodzą z sali. W czasie ich nieobecności reszta uczestników wymyśla jakąś krótką historię, np.: o księciu i księżniczce lub czytamy wybraną legendę. Następnie prosimy do sali pierwszego z nieobecnych i przedstawiamy mu treść owego wydarzenia. Potem wzywamy do sali drugą osobę, której ta pierwsza opowiada poznaną przed chwilą historię, tak jak ją zapamiętała, itd. Ostatnia osoba po wysłuchaniu relacji kolegi opowiada wszystkim treść tego, co usłyszała. Podczas opowiadań kolejnych dzieci wszyscy koncentrują się na treści przedstawianej przez kolejnych uczestników. Na koniec działania omawiamy każdą relację, wyciągamy wnioski i ustalamy własnymi słowami definicję legendy.

LEGENDA Z INTERPRETACJĄ

Należy podzielić dzieci na 6 grup. Każda dostaje krótki tekst do wyćwiczenia i interpretację ruchową (można wspólnie ustalić z dziećmi).

PRZEDSTAWIENIE PANTOMIMICZNE

Wszyscy siedzą w kręgu. Nauczyciel czyta skróconą wersję legendy. W utworze dzieci wskazują postaci i miejsce akcji. Każde z nich otrzymuje rolę postaci głównej, statysty lub elementu scenografii, a więc jest rycerzem, kimś z ludu, zwierzęciem, smoczą jamą, Wisłą, itd. Następnie nauczyciel ponownie czyta legendę, a dzieci uważnie śledzą tekst dotyczący ich roli. Po krótkich przygotowaniach (wykonanie, najlepiej, symbolicznej scenografii) narrator, czyli nauczyciel czyta legendę, a dzieci ją przedstawiają. Gotowe przedstawienie mogą zaprezentować zaprzyjaźnionej klasie, dzieciom z przedszkola, itp. Możemy przygotować zaproszenia, plakaty, bogatszą scenografię, oprawę muzyczną. Zapraszamy gości. W drugiej i trzeciej klasie rolę narratora przejmuje dziecko.)

ILUSTROWANY PLAN LEGENDY

Należy przygotować tekst legendy, duży blok rysunkowy, połowę lub 1/4 dużego arkusza szarego papieru (flipchart), farby albo pastele oleiste, marker. Po przeczytaniu i omówieniu legendy dzieci wspólnie układają plan wydarzeń, a nauczyciel u dołu każdej kartki zapisuje jeden punkt tego planu. Uczniowie dobierają się w grupy, które ilustrują wybrane wydarzenia oraz przygotowują się do ich opowiedzenia. Po określonym czasie dzieci układają prace zgodnie z kolejnością wydarzeń, a przedstawiciele grup opowiadają legendę. Wykonanym pracom można zrobić zdjęcie, wydrukować je i wkleić do zeszytów jako plan legendy. Może również każdy uczeń zrobić swoją książeczkę z legendą.

ŻYWE OBRAZY

Należy przygotować losy z nazwami wydarzeń z tekstu legendy. Dzielimy się na kilkusobowe zespoły. Losujemy nazwę wydarzenia. Zadaniem poszczególnych grup jest stworzenie „żywego obrazu” czyli ustawienie członków zespołu w taki sposób, aby oddać treść wylosowanego wydarzenia. Po określonym czasie po kolei prezentujemy „obrazy”, a pozostali uczniowie próbują odgadnąć jaki fragment tekstu przedstawiają.

PANTOMIMICZNY PLAN (losy z punktami)

Po przeczytaniu przez uczniów nowego tekstu dzielimy klasę na grupy (tyle grup, ile równoważników zdań do tekstu. Każdy punkt musi być napisany na osobnej kartce). Grupy losują po jednej kartce z równoważnikiem, a następnie przygotowują scenki za pomocą pantomimy. Po określonym czasie przechodzimy do prezentacji, po której pozostali uczestnicy próbują odgadnąć, co było napisane na kartce, którą wylosowała dana grupa. Po odgadnięciu właściwego równoważnika zdania prezentację rozpoczyna następna grupa. Po przedstawieniu przez wszystkie grupy scenek prosimy, aby uczniowie ustawili się zgodnie z kolejnością wydarzeń występujących w tekście tak, aby powstał logiczny plan wydarzeń. Kiedy wszyscy są ustawieni, delegat każdej grupy mówi swój równoważnik lub opowiada bądź czyta dany fragment tekstu. Po tych działaniach możemy przejść do zapisania punktów w zeszycie.

ORZEŁ, GNIAZDO, GNIEZNO (na podstawie „KSIĘŻNICZKA, ZAMEK I TRZĘSIENIE ZIEMI”)

Dobieramy się trójkami. Dwie osoby trzymają się za ręce tworząc „gniazdo”. Trzecia osoba stoi w środku – jest „orłem”. Na hasło „gniazdo” – gniazdo przechodzi do nowego orła. Na hasło „orzeł” – orzeł zmienia gniazdo. Na hasło „Gniezno” – tworzymy nowe trójki. Osoba prowadząca może włączyć się do zabawy, a osoba, która pozostała bez pary przejmuje prowadzenie zabawy.

PYTANIE, ODPOWIEDŹ

Każdy uczeń ma przed sobą tekst. Rozpoczynamy od samodzielnego, cichego czytania ze zrozumieniem oraz układania pytań na podstawie tekstu. Po określonym czasie chętna osoba zadaje pytanie na podstawie tekstu i wyznacza spośród zgłaszających się uczniów osobę do odpowiedzi. Ta z kolei po udzieleniu odpowiedzi zadaje swoje pytanie lub wyznacza osobę, która zada kolejne pytanie, itd. Uczniowie sami kierują pracą – zadają pytania, odpowiadają, wyznaczają osoby do wypowiedzi. Można wprowadzić zasadę, że dziewczyny wyznaczają do odpowiedzi chłopaków, a chłopcy – dziewczynki. Wariant – zamiast odpowiadać swoimi słowami, to wyszukujemy i odcytujemy odpowiedni fragment tekstu.

ODRYWANA WIZYTÓWKA

Podobne działanie jak wyżej opisane. Tylko pytania zapisujemy na kartkach papieru. Można pasek papieru złożyć na 4 części i w każdej z nich zapisać pytanie. Po określonym czasie uczniowie chodzą i zadają pytania wybranym osobom. Zasady – witamy się, pierwsza osoba odczytuje swoje pytanie, a druga – odpowiada na nie. Osoba zadająca pytanie może uzupełniać wypowiedź. Następnie zmieniamy się rolami i druga osoba zadaje pytanie. Na koniec żegnamy się i szukamy kolejnej osoby do rozmowy. Działanie trwa do momentu, aż wszystkie osoby wymienią się swoimi 4 pytaniami z innymi.

Na podsumowanie można porozmawiać np. o najtrudniejszych pytaniach lub przejść do drugiego etapu – pracy z pytaniami. Każdy po kolei odczytuje swoje pytania i kładzie na środku. Jeżeli ktoś ma takie same pytanie, to kładzie pod czytany pytanie. Następnie odczytujemy wszystkie pytania i odpowiadamy na nie. Wybieramy kilka, układamy w odpowiedniej kolejności i odpowiadamy pisemnie, tworząc notatkę na podstawie omawianego tekstu.

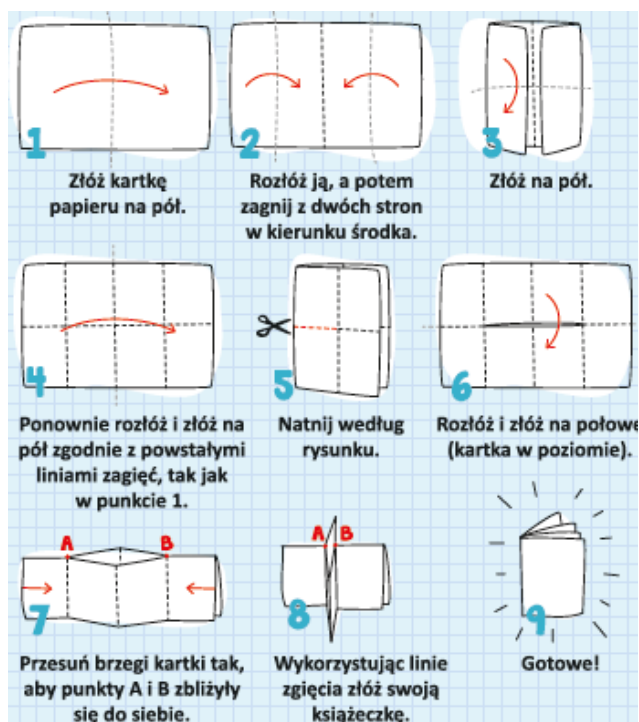
KARTY LITERACKIE

To wygodna forma uporządkowanej analizy utworu literackiego. W sposób graficzny, plastyczny i zindywidualizowany wydobywamy z utworu najważniejsze jego elementy.

Kartę przygotowujemy na kartce A4 odpowiednio składając lub rysując pola, które stają się wydzielonymi okienkami do uzupełniania rysunkami dzieci, np. ważne wydarzenie, tytuł, autor i postać pierwszoplanowa, postaci drugoplanowe, ważne szczegóły, ważne przedmioty, ważne rośliny.

DOBRE RADY - WSKAZÓWKI

- Wybierz tekst literacki.
- Poszukaj w tekście elementów, które można wykorzystać do działań plastycznych.
- Zastanów się nad sposobem ciekawego, niekonwencjonalnego przedstawienia tekstu (czytanie tekstu połączone z odgłosami, gestami, rekwizytami, teatryki, opowiadanie, opowiadanie połączone z czytaniem, itd.).
- Przygotuj ciekawostki (z różnych dziedzin), które wiążą się z tekstem.
- Opracuj bank pomysłów na działania z tekstem.
- Wybierz charakter aktywności.
- Wyszukaj związane z tekstem piosenki, zabawy ruchowe, pasujący taniec lub utwór muzyczny (przeplatanie aktywności o różnym charakterze: statyczne i dynamiczne).
- Zrób listę potrzebnych materiałów.
- Opracuj scenariusz.
- Opracuj formę podsumowania i informacji zwrotnej.

Bibliografia:

Bzowska L., Kownacka R., *Uczymy się bawiąc klasa I, II, III. Propozycje bloków tematycznych, zabaw i metod aktywizujących w klasach I-III*, Wydawnictwo KLANZA, Lublin 2000.

Bzowska L., Kownacka R., *Uczymy się, bawiąc z Naszym Elementarzem część 1,2,3,4. Propozycje zabaw i metod aktywizujących*, Wydawnictwo KLANZA, Lublin 2015.

Bzowscy L i M, *Folkowa zabawa – integracyjne formy polskich tańców ludowych*, Wyd. KLANZA, Lublin 2003.

Hornowska E., Karasińska M., Kulik M., Lipińska M., Sadowska A, Sobieska-Szostakowicz G., Sowik M., Świderek M., Todys., Walczak-Klimczak G., *Rozumienie świata. O warsztatach pracy z książką i czytelnikami.*, SBP, Warszawa 2017

ⁱ Melodia niemiecka w aranżacji Witolda Wojtkowiaka. Warsztaty *Dla dzieci, z dziećmi, o dzieciach – kreatywne prowadzenie grup dziecięcych* autorstwa Anny Jendryki, Agnieszki Kaczmarczyk, Małgorzaty Wojtkowiak.

ⁱⁱ Swędrowska Małgorzata, Czytanie zniecka, facebook